

COLIJN EN DE 'AANPASSING'

mogelijkheid dat er zulk een regering in Nederland denkbaar is. Al haalt men de tien knapste koppen en de tien krachtigste persoonlijkheden die in Nederland te vinden zijn, bijeen en men legt hun de vragen voor waarvoor de regering op het ogenblik staat, dan is het volstrekt uitgesloten dat deze mensen met hun tienden het hele economische leven van Nederland zouden *kunnen* redden.¹

Het was eerlijk. Het was in zoverre juist dat een regering natuurlijk nooit alléén een volk er bovenop kon brengen. Maar het was óók een bekentenis van hulpeloosheid. In koor overigens met de meeste voormannen van het bedrijfsleven, met de burgerlijke en het grootste deel van de confessionele pers alsmede met de Kamerfracties die de kabinetten-Colijn steunden, erkenden 's lands regeerders zelf, geen weg-omhoog te kunnen aangeven. Geen andere oplossing zagen zij dan een, overigens uit sociale overwegingen geremde, 'aanpassing' en een met innerlijke onwil doorgezette ordening (Colijn in Amsterdam: 'Wij moeten veel te veel ordenen. Ik wilde dat ik dat tot een tiende kon beperken'²) – een oplossing die geen oplossing was, dat niet pretendeerde te zijn en dus de onlustgevoelens in den lande eerder stimuleerde dan opving.

Onvermijdelijk was het dat tegen die 'aanpassing', tegen die ordening, de politieke protesten loskwamen. Wij zullen eerst het links protest behandelen alvorens bij het rechts-autoritaire niet de enige maar wel een van de belangrijkste wortels te vinden voor het aanvankelijk succes van de NSB.

¹ Rede te Amsterdam, 26 jan. 1935. H. Colijn: *Voor het gemenebest*, p. 146.

² A.v., p. 145.